

Г90

3516р

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

ГРУЖЕВСЬКИЙ ВАЛЕРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

УДК 796.011.3: 37.015.3 : 005.32

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОТИВАЦІЇ
У СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ З УРАХУВАННЯМ
РУХОВОГО ДОСВІДУ,
ОБУМОВЛЕНОГО РЕГІОНОМ ПРОЖИВАННЯ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2013

8745

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Кримському економічному інституті ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Дубогай Олександра Дмитрівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
завідувач кафедри фізичного виховання та здоров'я.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Тимошенко Олексій Валерійович,
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова,
директор Інституту фізичного виховання та спорту;

кандидат педагогічних наук, доцент
Гладощук Олександр Григорович,
Дніпродзержинський державний
технічний університет,
завідувач кафедри фізичного виховання.

Захист відбудеться «27» лютого 2013 року о 14-30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова 9)

Автореферат розіслано «26» січня 2013 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.В. Федоренко

Загальна характеристика роботи

Актуальність теми. В Україні з часів незалежності розроблена та функціонує освітня нормативно-правова база, яка передбачає розв'язання завдань, спрямованих на збереження, зміцнення й формування здоров'я дітей, молоді та дорослих, розвиток соціально активної, фізично й духовно здорової особистості.

За період розвитку людства існували й змінювались терміни та поняття, що характеризують людину з погляду фізичного, психічного, соціального й психологічного стану. До сьогодні частина принципів і підходів до формування та підтримки здоров'я, виховання здорового способу життя збереглася, інша втрачена назавжди, а ще одна складова набула подальшого розвитку й удосконалення. Важлива роль при цьому відводиться фізичному вихованню й фізкультурно-оздоровчій діяльності, як складному соціокультурному явищу, завдання якого не обмежується вирішенням питання підтримки рівня здоров'я, вдосконалення рухового потенціалу організму, а й виконанням функції фактора створення майбутнього професійно-трудового потенціалу нації.

У зв'язку з цим в динаміці навчання молоді у вищих навчальних закладах фізичне виховання виступає як базовий фундамент, який містить в собі інтегруючий ланцюжок особистої рухової культури, утримуючи особливості формування психоемоційного та фізичного потенціалу розвитку кожного студента як цілісності. Відзначимо, що в наукових працях Е.Г.Булич, О.Д.Дубогай, О.Г.Глагошука, Н.Н.Завидівської, Л.І.Лубишевої, Л.П.Сущенко та ін. застосування засобів фізичного виховання представлено як необхідна умова у зміцненні здоров'я студентів і формуванні здорового способу життя.

Важливим елементом формування фізичної культури студентів стає також мотиваційна сфера особистості, діапазон її теоретичних і практичних знань, умінь та навичок у сфері фізичної культури та її різновидів. Ціннісне відношення до фізичної культури здобувається особистістю у процесі активної діяльності, а ефективність даного процесу залежить від реалізації принципу єдності її фізичного, інтелектуального та духовного потенціалів.

Виховання фізичної культури особистості здійснюється при активному впливі систематичних занять фізичними вправами не тільки на фізичний розвиток й на її почуття та свідомість, психіку й інтелект, що загалом забезпечує формування стійких соціально-психологічних проявів – позитивної мотивації, ціннісних орієнтирів, інтересів до розширення сфери рухової активності та здорового способу життя. Між тим, як відмічають у своїх дослідженнях А.К.Маркова, А.В.Домашенко, О.А.Додонової, спостерігається зниження інтересу до фізичного виховання, втрата освітньо-виховної спрямованості занять з фізичного виховання у навчальних закладах, що викликає відсутність мотивів у студентів до поліпшення рівня здоров'я, гармонійності фізичної досконалості організму, розвитку фізичних якостей. Невмотивованість студентів до занять фізичною культурою є наслідком загальних проблем розвитку суспільства, недостатністю вивчення педагогічних умов формування свідомого ставлення студентів до фізичного виховання, що призводить до втрати освітою гуманістичного змісту з переорієнтацією від розвитку особистості до вивчення вузького спектра професійних знань і вмінь під тиском

індустріальної, технічної та ринкової еволюції. Характерно, що прагнення студентів після вступу до ВНЗ до занять фізичною культурою багато в чому залежить від особливостей змісту, форм та методики фізичного виховання у навчальній та позааудиторній час.

Основним інструментом у реалізації особистих мотивів і потреб студентів служить гуманістичне комплексне використання освітніх технологій фізкультурно-спортивної, загально-розвиваючої, оздоровчої спрямованості з урахуванням стану їх здоров'я, рівня фізичної підготовленості й особливостей мотиваційної й психоемоційної сфер. В силу цього технологія формування мотиваційних потреб обумовлюється багатьма факторами: етнічними, культурними та фізкультурно-оздоровчими традиціями, природно-кліматичними особливостями регіону проживання, наявністю спортивної інфраструктури, рівнем викладання навчального предмету «Фізична культура» у загальноосвітній школі, сімейними фізкультурними звичками та прагненням щодо підтримки культури здоров'я тощо. Відбудова навчального процесу фізичного виховання на гуманістичній основі з дотриманням загальнопедагогічних принципів дає змогу забезпечити подальший розвиток мотивів студентів протягом навчання разом із розвитком їх суспільних та особистих потреб.

Серед основних принципів формування ціннісних орієнтацій до значущості фізичної культури в системі життєдіяльності студентів після вступу до ВНЗ особливе місце належить одному із різновидів гуманістичного виховання – принципу народності, що передбачає застосування видів фізкультурно – оздоровчої діяльності, зміст яких складають народні традиції, звичаї, обряди. Принцип природовідповідності передбачає, що людина найкраще розвивається тоді, коли навчається і виховується на основі народних традицій та звичаїв. Значною мірою означене положення відноситься і до фізичного виховання молоді.

Фізичне виховання – це об'єктивна субстанція, яка має суб'єктивні, більш того, індивідуально-особистісні характеристики.

Принципово важливо, що фізичне виховання у ВНЗ – один із небагатьох особистісно-орієнтованих предметів, на відміну від інших професійно-орієнтованих. Звідси специфіка завдань даної дисципліни – підтримка та поліпшення стану здоров'я, розумової та фізичної працездатності, вдосконалення рівня розвитку рухових якостей та функціональних можливостей організму кожного студента. Необхідно визначити, що особистісно-орієнтовний підхід дає змогу розглядати студента як особистість, як об'єкт життєдіяльності, як творця власного психофізичного стану і як індивідуальність (І.Д.Бех, О.В.Бондаренко, О.С.Ярима). Вирішення означених завдань реально можливе саме в системі фізичного виховання в період навчання у ВНЗ, де для всіх студентів упроваджена обов'язкова державна програма з фізичного виховання.

Між тим, аналіз наукової літератури свідчить про незадовільний стан фізичного виховання студентів і необхідність кардинальної перебудови методики навчання молоді, впровадженню засобів фізичної культури в систему здорової життєдіяльності.

Враховуючи вищезначені фактори стає очевидним, що традиційні функції фізичного виховання після вступу молоді у ВНЗ повинні не тільки виходити за рамки формування фізичних якостей та навчання рухових дій, але й виконувати

функцію розвитку позитивної мотивації у студентів до занять оздоровчо-розвивального фізичного виховання, побудованого з урахування вибору ними емоційно привабливих, посилюючих та психологічно комфортних фізичних вправ. Впровадження таких заходів, за даними досліджень О.В.Воропай, сприяє використанню в процесі фізичного виховання для кожного зі студентів фізіологічно допустимого дозування обсягу та інтенсивності фізичних навантажень, рухових ігор та забав, які пріоритетно та психологічно комфортні для виконання знайомих з дитинства, відповідних етнорегіональним традиціям, місцю проживання до вступу в ВНЗ, як засобів рухового розвитку згідно обрядам та звичаям, притаманними кожному етносу. Значною мірою дане положення відноситься до студентської молоді півострова Крим, який населений представниками багатьох національностей.

В етнопедагогіці фізичного виховання чітко визначена його мета – зміцнення здоров'я, підготовка людини до праці, оборони, формування сили, швидкості, витривалості, спритності. Засоби етнопедагогіки виконують функцію єдності та взаємодії виховання і навчання зі стимулюванням самопрограмування індивіда для розвитку його психофізичних та духовно-творчих задатків за допомогою таких чинників як сприйняття, мотиваційна діяльність, усвідомлення нового та старого в народних традиціях та обрядах. Національна етнопедагогіка фізичного виховання передбачає пошукову активність науковців у напрямі корекції тих умов діяльності людської особистості, які мають умовно пасивний характер.

Необхідно визначити недостатню кількість наукових досліджень з цих питань, наявність протиріччя щодо організації навчального процесу у ВНЗ з фізичного виховання на фоні існуючої проблеми багатонаціонального складу студентської молоді Криму з урахуванням психофізичного стану та низького рівня їх здоров'я. Це обумовлює необхідність потреби у систематичних заняттях фізичними вправами і, відповідно, як альтернатива, вдосконалення методики фізичного виховання у ВНЗ та особливостей її змісту при проведенні занять в поліетнічних групах. Дана обставина обумовила вибір теми дисертаційної роботи **«Формування особистісно-орієнтованої мотивації у студентів до фізичного виховання з урахуванням рухового досвіду, обумовленого регіоном проживання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження є частиною науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики фізичної культури Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського «Функціональні й адаптаційні можливості систем організму учнів і студентів до фізичних навантажень та впливів зовнішнього середовища» (U0106V003077). Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Таврійського національного університету (протокол № від 20 квітня 2007), а також узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень в галузі педагогіки й психології в Україні (протокол № 6 від 17 червня 2008 року).

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування особистісно-орієнтованої мотивації у студентів до фізичного виховання у відповідності з ціннісними орієнтаціями щодо виконання фізичних навантажень різної спрямованості, обумовлених етнорегіональними пріоритетами попереднього до вступу в ВНЗ місця проживання.

Завдання дослідження :

1. З'ясувати рівень розробки досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній, спеціальній науковій й методичній літературі.

2. Визначити найбільш значущі мотиваційні пріоритети студентів до фізичного виховання відповідно рухового досвіду, обумовленого регіоном попереднього проживання.

3. Дослідити стан фізичної підготовленості та розробити методику фізичного виховання на основі ціннісних уподобань студентів до форм та видів занять фізичними вправами, обумовлених виховним впливом попереднього до вступу до ВНЗ регіоном проживання.

4. Розробити і експериментально перевірити ефективність методики фізичного виховання, яка базується на урахуванні етнорегіональних мотиваційних уподобань студентів до фізичних навантажень різної спрямованості.

Об'єкт дослідження – фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів.

Предмет дослідження – регіональні особливості фізичного виховання у вищих навчальних закладах України.

Методологічна й теоретична основа дослідження ґрунтувалась на положеннях педагогічних, психологічних наук та теорії і методики фізичного виховання про закономірності формування мотиваційного прагнення щодо удосконалення фізичних можливостей організму студентів в процесі фізичного виховання в динаміці навчання у ВНЗ, підтримки та збереження рівня їх здоров'я, розумової й фізичної працездатності організму, рухового розвитку, що відображено в роботах Н.Н.Візітея, Е.П.Льїна, П.Ф.Каптерева, А.І.Кузьмінського, Р.Френкіна, К.Д.Ушинського та ін, а також у роботах вчених-дослідників з кримсько-татарської етнопедagogіки (М.Хайруддінова, О.Ачокраклі, А.Мемедова, А.Джемільова). Методологія дослідницької роботи базувалась на аспектах теорії особистісно-орієнтованого навчання та виховання і основних положеннях теорії та методики фізичного виховання щодо індивідуальних і диференційованих підходів з метою їх використання при впровадженні адекватних обсягів фізичних навантажень безпосередньо у процес фізкультурно-оздоровчої педагогічно-виховної діяльності (В.К.Бальсевич, М.Я.Віленський, Л.П.Матвєєв, О.Д.Дубогай, Л.П.Сущенко, О.В.Тимошенко, А.Г.Фурманов, Б.М.Шиян) .

Методи дослідження:-

- *теоретичні*: вивчення й аналіз педагогічної, психологічної, спеціальної літератури з теорії та методики фізичного виховання, а також науково-педагогічних джерел з метою з'ясування рівня розробки досліджуваної проблеми;

- *емпіричні*: анкетування; тестування рівня фізичної підготовленості, педагогічне спостереження, бесіди зі студентами, викладачами; педагогічний експеримент з метою дослідження стану фізичної підготовленості, розробки експериментальної методики та перевірки її ефективності;

-*математичні методи обробки отриманих результатів дослідження.*

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *уперше*:

-науково обґрунтовано, розроблено та апробовано методику формування позитивної мотивації у студентів до фізичного виховання на основі урахування в системі занять фізичними вправами пріоритетних ціннісних орієнтацій щодо використання в програмі психологічно комфортних засобів та методів фізичної культури та масового спорту, обумовлених етнорегіональними особливостями впливу попереднього, до вступу у ВНЗ, місця проживання;

-визначені педагогічні умови підвищення ефективності використання форм, засобів та методів фізичної культури, що найбільш ефективно сприяють формуванню особистісно-орієнтованої мотивації у студентів до систематичних занять фізичними вправами в системі фізичного виховання у ВНЗ;

-уточнені суб'єктивні та об'єктивні фактори, що розвивають позитивну мотивацію у студентів до занять фізичною культурою та у секціях масового спорту на основі урахування етнічно-національних інтересів до певних видів фізичних навантажень, а також причини, які заважали займатись фізичною культурою у регіонах попереднього проживання;

-*подальшого розвитку* набули наукові положення підвищення значущості фактору формування у студентів позитивної мотивації до фізичного виховання на розвиток професійно-прикладної готовності до майбутньої діяльності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається тим, що розроблено й впроваджено в педагогічну систему фізичного виховання у ВНЗ методику занять на основі урахування психо-емоційних пріоритетів щодо виконання емоційно привабливих фізичних навантажень відповідно національним особливостям, місця попереднього проживання, засоби та методи фізичного виховання, застосовані в навчальному процесі, можуть бути використані на заняттях з фізичного виховання в поліетнічних групах студентів, що свідчить про розширення можливостей діапазону мотиваційного формування позитивного психоемоційного впливу на організм молоді.

Отримані результати сприяють удосконаленню системи фізичного виховання студентів при формуванні у них прагнення до здорового способу життя, зміцненню здоров'я, гармонійного фізичного та рухового розвитку.

Результати дослідження впроваджено в систему навчально-виховного процесу по фізичному вихованню навчальних закладів Автономної Республіки Крим, про що свідчить довідка Міністерства освіти і науки, молоді та спорту АРК (довідка № 01-15/2508 від 30.07.2012), Кримського економічного інституту, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана» (довідка № 844/01-08 від 03.08.2012), Таврійського національного університету ім. В.І.Вернадського (довідка № 100/06.08 від 04.09.2012), Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», Сімферопольського коледжу (довідка № 691 від 30.10.2012).

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом публікацій, виступів автора на науково-практичних конференціях: Міжнародних – «Європейська наука XXI століття – 2007» (Дніпропетровськ, 2007), «Ставайки сьвременна наука – 2007» (Софія, 2007), «Динаміка изследвания – 2008» (Софія, 2008), «NAUKOWA PRZESTPZEC EUROPY – 2010» (Przemysl, 2010), Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Фізкультурна освіта:

міжнародний досвід і перспективи розвитку» (Сімферополь, 2008), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми валеології й реабілітації» (Сімферополь, 2010,2011). Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická conference «Moderní vymoženosti vědy-2012» (Praha, 2012). Основні положення й результати доповідалися на науково-методичних конференціях професорсько-викладацького складу Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (2007, 2008, 2009).

Публікації. По темі дисертації опубліковано 13 робіт, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 8 наукових праць у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (293 найменування) і додатків. Загальний обсяг дисертації - 259 сторінок. Основний зміст викладений на 199 сторінках. Робота містить 24 таблиці і 28 рисунків.

Основний зміст дисертації

У «**Вступі**» обґрунтовано актуальність теми, визначні мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, його теоретико-методологічні основи, методи; розкриті наукова новизна і практична значущість роботи, наведені дані про апробацію і впровадження результатів дослідження, публікації, структура дисертації.

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади формування мотивації до фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів**» представлені результати аналізу психолого-педагогічної та спеціальної літератури з питань етнопедagogіки, теорії та методики фізичного виховання; визначені психолого-педагогічні аспекти підвищення мотиваційної спрямованості студентів до фізичного виховання у ВНЗ на основі впровадження природовідповідних засобів та методів занять фізичними вправами у процесі фізичного виховання; проаналізовано основні напрямки формування мотиваційних потреб до занять фізичними вправами молоді.

Особливого значення набуває пошук адекватних шляхів і методів зміцнення психофізичного стану, здоров'я студентів. Розробка таких технологій у фізичному вихованні реально може бути забезпеченою за рахунок формування стійких переконань і потреб студентів у необхідності фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Б.М.Шиян (2001) зазначив, що необхідно створити новий методичний підхід до вирішення комплексної проблеми становлення та розвитку національної системи фізичного виховання. Водночас проводяться дослідження, у яких вчені визначають особливості змісту, форм, засобів та методів фізичного виховання молоді, що значною мірою обумовлені регіоном проживання, наявністю спортивної інфраструктури, особливостями викладання предмету «Фізична культура» у середній загальноосвітній школі, національними етнічними традиціями до занять фізичними вправами, змістом рухових ігор, які традиційно розвиваються у сім'ї та впроваджуються на релігійні свята (А.А. Ільїн, 2008, О.В.Кузнєцова, 1997; М.І.Курочкіна, 1999, 2008; Е.Г. Скрябін 2008; С.А.Соловійова, 1997).

У Національній доктрині освіти (2002) передбачається особистісна орієнтація освіти, що забезпечує потреби формування культури здоров'я національних меншин

природновідповідними засобами фізичної культури, що загалом сприяє формуванню міжетнічних і міжособистісних стосунків в освітньому процесі.

Характерно, що практично відсутні науково-педагогічні дослідження, спрямовані на організацію та методику навчання і фізичного виховання студентів ВНЗ в поліетнічних групах в Автономній Республіці Крим, де проживає значна кількість людей різних національностей.

Як зазначає Н.Д.Султанова (2010), тільки в окремих наукових розробках визначено значення фізичної культури у гармонізації свідношень індивіда з навколишнім середовищем, у тому числі й соціальним, а також її позитивний вплив на психоемоційний стан людини у період міграції. Особливою мірою це стосується депортованих народів, які проживають на території Криму. Дослідження Н.Д.Султанової, Ф.А.Чернишової свідчать, що міграція загострює проблеми зі здоров'ям, створює стан дискомфорту, підвищеного емоційного напруження. Завданням занять з фізичної культури є оптимізація процесу входження студентів різних етнічних груп при вступі у ВНЗ у новий життєвий простір. Адекватно доступним інструментом можна рахувати професійно сконструйований алгоритм (комплекс) психофізіологічного програмування соціалізації молоді засобами фізичної культури. Виходячи з означеного, принципово важливо, щоб програма з фізичного виховання для студентів поліетнічних груп при вступі у ВНЗ носила пристосувальний характер та враховувала всі сигнально значущі компоненти попереднього етносередовища відповідно яким здійснювався вплив певних фізичних вправ, національних рухових ігор, тобто рухова активність будувалась на принципах сенсорної конвергенції.

Вченими встановлено, що належність до певного етносу обумовлює індивідуальний, характерний тільки для представників даної нації набір етнічних диспозицій (особистісна мотивація, поведінка, менталітет, ставлення в тому числі і до видів рухової активності). Своєчасне і правильне виявлення етнічних особливостей формування мотиваційних цінностей до значущості засобів фізичної культури дозволяє скоординувати процес вдосконалення потенційних як інтелектуальних, так і фізичних можливостей молоді (Г.Б.Бардамов, 2008; А.В.Хажин, 2008).

При цьому дані факти обумовлюють ту обставину, що педагогічні принципи фізичного виховання повинні бути толерантними до студентів поліетнічних груп щодо їх особистісних мотивів, рівня психоемоційних спрямувань та пріоритетів до занять певними видами фізичних навантажень на основі урахування прагнення займатись ними, систематичної потреби в них у процесі оволодіння засобами фізичної культури і, відповідно, формування особистісно-орієнтованої мотивації до занять фізичними вправами та масовими видами спорту у представників національних меншин.

У другому розділі дисертації «**Методичні аспекти та особливості методики фізичного виховання в процесі формування особистісно-орієнтованої мотивації студентів до занять фізичними вправами**» описані методи, що застосовувалися для вирішення поставлених завдань, надана характеристика контингенту студентів, які брали участь у дослідженні; розроблено та апробовано методику формування особистісно-орієнтованої мотивації студентів, обумовленої регіоном проживання.

У ході дослідження обґрунтовувалися шляхи освітнього процесу з дисципліни «Фізичне виховання» та можливості більш ефективного залучення студентів до засвоєння ціннісного потенціалу фізичної культури. Встановлено, що формування мотивації до фізичної культури студентів ВНЗ найбільш ефективно здійснюється на основі якісного вдосконалення навчального процесу з предмету «Фізичне виховання» на основі широкого використання не тільки завдань чисто «рухової» спрямованості, а й побудови методики проведення занять, що передбачають розвиток мотиваційного компонента на основі використання рухових навантажень етнорегіонального спрямування.

Оптимальна збалансованість реалізуємих спрямувань навчальної програми дозволяє цілеспрямовано вирішувати поставлені завдання в області фізичного виховання студентської молоді у відповідності з вимогами Державних стандартів.

Під час організації дослідження, спрямованого на оцінку рівня мотиваційної сформованості до фізичного виховання у студентів 1 та 3 курсів методом анкетування були проаналізовані показники, що визначають загальний рівень фізичної культури студентів; ознаки, що характеризують особливості організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання, які можуть сприяти вихованню позитивної мотивації у молоді до систематичних занять фізичними вправами; можливість зміни в організаційно-виховному процесі з фізичного виховання шляхом впровадження нових педагогічних технологій, побудованих на основі етнопедagogіки.

Експериментальна методика етнопедagogічного фізичного виховання включала зазначені нижче вихідні положення, що визначають основні вимоги до процесу формування позитивного мотиваційного ставлення до фізичної культури.

Основоположними принципами стали наступні:

народність у вигляді національної спрямованості рухової фізичної активності, прищеплення позитивного ставлення до рухової культури свого народу, спадщини, народних звичаїв та традицій, національно-етнічної обрядовості всіх народів, які заселяють Україну;

природовідповідність фізичного виховання – урахування багатогранної й цілісної природи людини, вікових, індивідуальних, фізіологічних, психічних і регіональних особливостей;

культуровідповідність фізичного виховання – органічний зв'язок з історією народу, руховою культурою та побутовими традиціями, із народним мистецтвом, релігією;

гуманізація фізичного виховання – створення умов для формування особистісних, в тому числі рухових якостей студентів, гуманізація відносин між викладачами та студентами, повага до особистості студента, сприяння розвитку його рухових здібностей, розуміння його запитів, інтересів, гідності, виховання щирої та милосердної людини;

етнізація фізичного виховання – наповнення організованих занять фізичними вправами національним змістом, спрямованим на формування мотиваційної свідомості особистості;

диференціація та індивідуалізація фізичного виховання – урахування у фізкультурно-оздоровчій роботі рівня фізичного, психічного, соціального,

інтелектуального розвитку студентів, стимулювання їх фізкультурно-спортивних досягнень, розкриття спортивно-рухового потенціалу кожного.

Найпоширенішими були групові (колективні) та масові форми занять в системі етнопедagogічного фізичного виховання. Даній формі занять віддавався не випадково визначений пріоритет, а враховувалось, що у народі поширені такі поняття як громада, братерство, товариство, що свідчить про силу, авторитет колективних форм занять фізичними вправами різної спрямованості.

Враховуючи, що формування рівня загальної фізичної культури кожного студента в освітньо-виховному процесі визначається проявом відношення до цінностей впливу фізичної культури на організм і рівень життєдіяльності загалом, а також рівнем розвитку особистісної фізичної культури, методом анкетування встановлювався рейтинг домінуючих мотивів.

У результаті проведеного анкетування виявлено, що мотиваційне ставлення студентів до фізичного виховання ґрунтувалось на наступній рейтинговій послідовності ціннісного відношення до фізичного виховання, яке обумовлювалось: соціальним мотивом; пізнавально-діяльнісним мотивом; потребою значущості фізичного виховання в майбутній професійній діяльності; мотивом емоційного задоволення від фізкультурно-оздоровчої активності; мотивом критичного ставлення до незадовільних умов організації, форм занять з фізичного виховання.

В ході констатувального експерименту у студентів визначалась самооцінка рівнів сформованості прагнення до занять з фізичного виховання у ВНЗ, яка була означена виділенням трьох рівнів:

високий рівень характеризувався прагненням студентів до відвідування занять з фізичного виховання і глибоким усвідомленням значущості позитивного впливу систематичних занять фізичними вправами на підтримку та збереження рівня здоров'я організму, його фізичну досконалість (9,8 % опитуваних).

середній рівень характеризувався недостатньою усвідомленістю значущості психофізіологічного впливу на організм засобів фізичного виховання в період напруженого інтелектуального навантаження, соціалізації особистості до студентського життя в умовах проживання у великому місті (61,6 % опитуваних).

низький рівень відмічався наявністю недбалого ставлення студентів до фізичного виховання, відвідування занять здійснювалось ними періодично і майже стихійно (28,5 % опитуваних).

Результати констатувального експерименту дозволили з'ясувати рівень мотиваційного ставлення студентів I і III курсів до фізичного виховання, їх теоретично-психологічну і практичну готовність до систематичних занять фізичними вправами, а також рівень сформованості ціннісних орієнтацій щодо значущості позитивного впливу засобів та методів фізичної культури на організм.

З огляду на те, що основним завданням фізичного виховання є зміцнення здоров'я молоді, аналіз результатів анкетування ставлення студентів щодо оцінки ними реальності впливу засобів фізичної культури на ступінь вдосконалення гармонійності фізичного та рухового розвитку, тілобудову, поставу, особисте здоров'я, був охарактеризований більшістю (54,6%) такими мотивами, як прагнення бути фізично досконалим та практично здоровим. Характерно, що у багатьох студентів (33,4 %) зафіксована невизначеність у ставленні до значущості оцінки

особистого психофізичного стану та рівня фізичних можливостей організму. 12% студентів визначили наявність у них шкідливих звичок.

Аналіз психоемоційного стану на підставі результатів відповідей в анкетах виявив, що студенти I курсу після вступу до ВНЗ вказують на періодичне відчуття дратівливості, провини, безпорадності, занепокоєння, підвищену стомлюваність, поганий сон.

Таким чином, встановлені в результаті аналізу анкетних відповідей студентів ознаки дискомфорту психофізичного стану означали можливість на початковому етапі навчальних занять з фізичного виховання виникнення ситуацій, при яких у молоді блокується розвиток позитивного мотиваційного відношення до цілеспрямованих фізичних навантажень і, відповідно, об'єктивної їх ціннісної оцінки. Отже, у студентів спостерігалась наявність певної неузгодженості між поведінковим процесом та очікуваним результатом формування ціннісної орієнтації щодо позитивного впливу занять фізичними вправами на організм. Необхідно відмітити, що визначена обставина практично не дозволяла викладачам при реалізації існуючої програми у навчально-виховний процес створювати домінуючу позицію у студентів щодо цілеспрямованого вдосконалення їх особистісного фізичного та духовного стану, актуальних загальнолюдських та психосоматичних цінностей, світогляду, смислопошукового погляду на структурування культури здоров'я та інше.

У зв'язку з цим на навчальних заняттях з фізичного виховання була застосована експериментальна методика, яка мала низку класифікаційних ознак:

- діагностично визначену мету та завдання функціонування експериментальної методики, побудованої на визначенні спрямованості занять фізичними вправами з урахуванням психоемоційного стану організму, а також умінь, навичок та прагнення до виконання студентами фізичних навантажень, обумовлених руховим досвідом попереднього, до вступу у ВНЗ, етнорегіоном проживання;

- орієнтацією педагогічних процедур на гарантоване досягнення навчально-виховних цілей у формуванні індивідуальної концепції стимулювання ціннісних орієнтацій щодо підтримки та вдосконалення рівня здоров'я системоутворюючий чинник;

- підсистему управління, яка включала постійно діючі механізми зворотнього зв'язку, верифікацію результатів її функціонування (планування, регулювання, контроль, оцінка, керування, стимулювання);

- визначення основних компонентів процесу формування позитивної мотивації до систематичних занять фізичними вправами, які підлягали проєктивній розробці на основі впровадження цілей-завдань, обґрунтування навчально-виховних процедур, пропедевтичної підготовки студентів та викладачів; реалізацією міжпредметних зв'язків, використанням підсистеми поточного й оперативного моніторингу фізкультурно-оздоровчих, освітньо – виховних й духовних досягнень студентів.

Рівень рухового досвіду у студентів, обумовлений регіоном попереднього проживання, визначався як за результатами оцінок шкільних атестатів першокурсників, так і за оцінкою даних проведеного після вступу у ВНЗ анкетування та тестування рівня фізичної підготовленості відповідно вимогам

Державної програми з фізичного виховання, а також оцінкою ступеню активності участі кожного зі студентів в спортивно-масовій діяльності.

Нааявність рухового досвіду, тобто арсеналу засвоєних раніше студентами рухових вмінь та навичок і безпосередньо пов'язаних з ними знань, перевірялася нами за допомогою тестування. Його результати засвідчили недостатній рівень розвитку таких рухових якостей, як швидкість, швидкісно-силові якості, загальна витривалість, координація, й загалом, культури рухів як у студентів 1, так і 3 курсів. Принципово важлива обставина, що рівень фізичної підготовленості студентів 1 курсу був значно нижчим ніж оцінка, якою він був означений у шкільному атестаті. Результати констатувального експерименту дали змогу виявити більш слабкі сторони цілеспрямованого формування у студентів позитивної мотивації до фізичного виховання у ВНЗ: у більшій частини студентів як 1 так и 3 курсів спостерігався низький рівень сформованості ціннісних орієнтацій щодо систематичного відвідування занять фізичними вправами, незрозуміння ролі позитивного впливу засобів фізичної культури на підтримку рівня здоров'я, своєчасне зняття розумової та психо-емоційної втоми, формування гармонійної тілобудови та постави як необхідних компонентів здорового способу життя; низькій рівень усвідомленої мотивації необхідності рухового самовдосконалення, своєчасної корекції фізичного стану організму засобами фізичної культури.

Для формувального експерименту було обрано модель порівняльного аналізу результатів оцінки рівня мотивації до занять з фізичного виховання на основі динаміки результатів тестування психоемоційних показників та даних рухової підготовленості студентів 1 та 3 курсів.

Обраний підхід пояснювався прагненням до об'єктивізації того факту, що студенти 3 курсів за роки навчання у ВНЗ набули певного досвіду та адаптувались до особливостей організації, методики та змісту занять з фізичного виховання, що проводилися відповідно до вимог Державної програми. Між тим, студенти 1 курсів тільки вступали у період адаптації до навчання у ВНЗ відповідно до вимог експериментальної методики фізичного виховання на основі визначених пріоритетних, психологічно комфортних для них видів фізичних навантажень та масового спорту з урахуванням набутого з дитинства рухового досвіду, сформованого етнорегіоном проживання перед вступом у навчальний заклад.

Встановлена методом анкетування мотивація студентів першокурсників до вибору емоційно комфортних для них занять певними видами фізичних навантажень та масового спорту була використана для розробки методики фізичного виховання студентської молоді у період навчання у вищому навчальному закладі. В експериментальних групах, які представляли студенти - представники різних регіонів та етнічних груп населення Криму, був застосований індивідуальний підхід, що давав змогу при організації процесу фізичного виховання у вищій школі діагностувати та визначати особистісні фізичні можливості кожного студента, відбирати відповідні цим особливостям адекватні форми і методи занять фізичними вправами, враховуючи їх у процесі взаємодії викладачів та студентів.

Отже, для формування у студентів мотивації до занять з фізичного виховання, поширення фонду рухових умінь та навичок були розроблені методики, які передбачали інноваційну навчально-пізнавальну й естетично-фізичну діяльність, що

забезпечували органічну єдність мотиваційно-ціннісного, фізкультурно-спортивного та творчо-діяльнісного підходу. Рухова програма при заняттях з фізичного виховання для студентів I курсів мала пристосувальний характер та враховувала всі сигнально-значущі компоненти попереднього етносередовища, відповідно до яких використовувались цілеспрямовані фізичні вправи та рухові ігри, тобто заняття будувались на принципах мультисенсорної конвергенції.

В означеній програмі фізичні вправи були спрямовані на забезпечення оптимальної адаптації першокурсників до соціалізації в умовах нового середовища.

Для експериментальної програми були обрані пріоритетні засоби фізичної культури, визначені студентами в анкетних відповідях, а саме: хлопцями - народні ігри, різновиди боротьби, гирьовий спорт, атлетична гімнастика, футбол, плавання; дівчатами – загально-розвиваючі, танцювальні, з елементами фітнесу фізичні вправи під музичний супровід, національні народні ігри. Враховувалось, що, наприклад, кримсько-татарські народні ігри є важливою та невід'ємною частиною національної культури народу, одним із найстаріших основних засобів фізичного, соціального, трудового та естетичного виховання підрастаючого покоління. У своїй сукупності вони синтезували елементи народного театру, народної пісні, дитячих видів фольклору, трудового та військового виховання. Найбільш популярними при опитуванні студентів були визначені народні ігри та спортивні змагання, які проводяться під час весняних свят, Наврез та осіннього свята Дервиза.

Студенти були об'єднані у групи для можливості виконання композицій з танцювальної ритміки з етнічно-хореографічними елементами, що сприяло розвитку у них виразності, синхронності та узгодженості рухів. Припускався і заохочувався самостійний добір музичного супроводу на основі національних мелодій. Даний підхід сприяв вихованню у студентів особистісно-ціннісного ставлення до занять з фізичного виховання, розвитку координаційних здібностей, краси постави, виразності рухів, почуття ритму, формуванню естетики рухів та розвитку фізичних якостей. Використання означеного підходу передбачало застосування відповідних методів, які давали змогу викладачу одночасно впливати на свідомість студентів в процесі фізичного виховання та формувати у них мотиви до усвідомлених занять фізичною культурою та спортом на основі попередньо встановлених їхніх потреб та відібраних стимулів. При цьому виділялись потреби, що були адаптовані до загальноприйнятих при розгляді теорій мотивації: у підтримці життєдіяльності та здоров'я, у визнанні, спілкуванні, належності до командної роботи, надійності й безпеці, у співпраці з викладачем, емоційній напрузі та ризику, у соціальному статусі, незалежності, досягненнях, престижі, радощах і задоволеннях, творчості.

Зміст фізкультурно-оздоровчих занять обґрунтовувався обов'язковим дотриманням принципів систематичності, безперервності, цілеспрямованості на формування позитивної мотивації до систематичних занять фізичними вправами, планомірності, послідовності, доступності та стимулюючої складності, раціональності чергування роботи та відпочинку.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності впливу методики формування особистісно-орієнтованої мотивації студентів до фізичного виховання з урахуванням етнорухового досвіду, обумовленого

регіоном проживання» подано аналіз результатів формувального етапу дослідження та підтверджено ефективність експериментальної методики.

Технологія формування позитивної мотивації студентів в системі фізичного виховання у ВНЗ з використанням рухового досвіду, обумовленого етнорегіональними руховими традиціями попереднього проживання, передбачала постійний моніторинг та корекцію процесу трансформації змісту, форм та засобів рухової діяльності, що забезпечувалось систематичним впровадженням занять фізичними вправами в повсякденну життєдіяльність (М.Хайруддінова, О.Ачокраклі, А.Мемедова, А.Джемільова). На основі перевірки ефективності застосування засобів і методів фізичного виховання етнонаціональної спрямованості визначені педагогічні підходи, що ґрунтувались на особистісно-орієнтованих мотиваційних потребах студентів та, загалом, об'єднували мотиви в систему. Враховувалось, що кожен мотив відіграє свою певну роль і тільки в сукупності з іншими мотивами сприяє формуванню особистісно-орієнтованої мотивації студентів до фікультурно-спортивної, оздоровчої діяльності.

Результати експерименту продемонстрували, що методика навчання, яка ґрунтувалась на застосуванні засобів фізичного виховання з урахуванням попереднього рухового досвіду і була спрямована на корекцію психофізичного стану студентів, що проживали до вступу у ВНЗ в різних етнорегіонах Криму, дозволила в динаміці навчання на 1, 3 курсах поступово зняти психоемоційну напругу, занепокоєння, втому, дратівливість, поліпшити сон тощо. Характерно, що більш виразний ефект впливу систематичних занять фізичними вправами з врахуванням особистісно-орієнтованої мотивації позначився на зміні показників, що характеризують психоемоційний стан організму та рівень фізичної підготовленості у студентів I курсу. Дану обставину можна пояснити ефектом безпосереднього впливу на ціннісну орієнтацію першокурсників, які одразу після вступу у ВНЗ все ще знаходились під етнорегіональним впливом щодо уподобань до виконання певних фізичних вправ, рухових ігор. Характерно, що студенти 3 курсів, які за роки навчання у ВНЗ набули певну соціальну адаптацію до специфіки фізичного виховання в умовах проживання у великому місті, проявляли менше прагнення до занять фізичною культурою з елементами етнопедагогіки і демонстрували пріоритетність уподобань до «модних» у сучасної молоді занять масовими видами фізичних навантажень (фітнес, аеробіка, пауерліфтинг, різні види боротьби та ін.).

Оцінюючи процес формування мотиваційної спрямованості студентів до систематичного відвідування занять з фізичного виховання у ВНЗ на основі результатів аналізу формувального експерименту встановлено, що у динаміці впровадження запропонованих педагогічних умов, що враховують природовідповідне особистісно-орієнтоване спрямування, кількість студентів з високим рівнем мотиваційної спрямованості збільшилась на 14,25 %, із середнім рівнем – на 19,75 %, а з низьким – зменшилась на 31,4%.

Формування пізнавально-діяльнісного мотиву до занять фізичного виховання на першому курсі позначилось збільшенням кількості студентів, відповіді яких характеризувались чітко означеним позитивним прагненням до систематичних занять фізичним вихованням для особистого гармонійного самовдосконалення та підтримки фізичної привабливості. Більшість з них означила особисту значущість

відвідування занять з фізичного виховання як засіб оптимізувати вагу тіла (41,3 %), отримати залік по предмету «Фізичне виховання» (25,3 %), можливість зняти втому, поліпшити стан загальної працездатності (17,6 %). При аналізі взаємозалежності впливу показників фізкультурно-оздоровчої етноструктури, обумовлених особливостями народних рухових звичаїв та традицій на ефективність зміни показників, що характеризують процес формування мотиваційної спрямованості встановлено: збільшення позитивної мотивації у студенток-представниць етнічних груп – на 23,85%; у студенток з міста Сімферополь – на 15,1%; у дівчат з сільської місцевості – на 13,6%, у представниць з малих міст Криму – на 10,5%. Аналогічна зміна пріоритетів відмічалась і у досліджуваних хлопців.

Необхідно відмітити поліпшення результатів відповідей, характеризуючих мотив емоційного задоволення, особливо у представниць етнічних груп, що загалом пояснюється психоемоційно сприятливою для них етнонаціональною спрямованістю використання засобів фізичної культури в процесі фізичного виховання.

Між тим, 8,3% студенток першого курсу відмітили мотив свого незадовільного відношення до умов і форм організації фізичного виховання.

При навчанні на 1-му курсі студенти проявляють значний інтерес до занять з елементами етнопедагогіки, особливо до рухових національних ігор, масових змагань з гирьового спорту, армреслінгу, плавання, національної боротьби на поясах (куреш), танцювальної гімнастики. Значна частина студентів, особливо хлопці, визначають найбільш прийнятною для себе форму занять за інтересами у фізкультурно-спортивних клубах. Лише 12,8 % студентів хотіли б займатись фізичними вправами самостійно.

Необхідно відмітити, що при визначенні ціннісної значущості занять фізичними вправами в системі фізичного виховання у ВНЗ для особистої життєдіяльності більшість студентів означили це як приємне проведення часу, як емоційну розвагу, гру (42,6 % дівчат та 47,7 % хлопців).

Принципо важливим є явище, що чим старше стають студенти (згідно аналізу анкетного опитування студентів 3-х курсів), тим менша систематичність відвідування ними занять і тим нижча для них рейтингова значущість предмету «Фізичне виховання».

Результати проведеного формувального експерименту загалом демонструють ефективність формування позитивної особистісно-орієнтовної мотивації у студентів до фізичного виховання у ВНЗ на основі впровадження в систему занять природновідповідних форм, засобів та методів фізичної культури з урахуванням рухового досвіду, сформованого на етнорегіональних фізкультурно-оздоровчих народних традиціях, звичаях та наявності відповідної спортивної інфраструктури. Означені теоретично обґрунтовані та практично визначені психолого-педагогічні умови сприяють активізації процесів формування мотиваційних ціннісних орієнтацій студентів до систематичних занять фізичними вправами.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз педагогічної, психологічної і спеціальної літератури з теорії і методики фізичного виховання, сучасних підходів до змісту, організації та реалізації системи виховання у студентів ціннісних орієнтацій до систематичних занять фізичними вправами дає змогу стверджувати, що проблема вивчення формування особистісно-орієнтованої мотивації до фізичного виховання з урахуванням рухового досвіду, обумовленого регіоном проживання, не достатньо вивчена, і не була предметом спеціального дослідження. Це особливо стосується Автономної Республіки Крим, де проживає населення різних національностей і де існує ментальність кримсько-татарського народу, який повернувся з депортації.

Дана обставина вказує на необхідність упровадження елементів національної етнопедагогіки у фізкультурно-оздоровчий процес виховання на засадах народних традицій, звичаїв щодо використання фізичних навантажень певної спрямованості, народних рухливих ігор, зміст яких обумовлений народними обрядами, релігійними святами, тобто найміцніших елементів, які об'єднують людей у народ-націю.

2. Визначено рейтингову послідовність домінуючих мотивів, що окреслюють особливості процесу формування ціннісних орієнтацій щодо значущості фізичного виховання для процесу життєдіяльності, навчання та психофізичного вдосконалення організму, а саме: пізнавально-діяльнісний мотиви; соціальні мотиви; мотиви емоційного задоволення як наслідок занять фізичними вправами; мотиви потреби значущості фізичного виховання у майбутній професійній діяльності; мотиви критичного ставлення до незадовільних умов організації і форм фізичного виховання.

Виявлено мотиваційні потреби у поліпшенні особистого здоров'я студентів засобами фізичної культури, обумовлені регіоном проживання.

3. Встановлено, що руховий досвід студентів, які вступили на 1 курс, не відповідає вимогам фізичного виховання у вищій школі. У студенток з етнічної групи, з м. Сімферополя він був на низькому рівні за швидкісними і швидкісно-силовими показниками. Серед молоді, яка успішно складала тестування, виділилися студенти з сільської місцевості.

4. Розроблена експериментальна методика мала пристосувальний характер та враховувала всі сигнально-значущі компоненти попереднього етносередовища, відповідно до яких використовувалися цілеспрямовані фізичні вправи та рухові ігри, тобто заняття будувалися на принципах мультисенсорної конвергенції. Відповідно була розроблена навчальна програма з фізичного виховання, направлена на підвищення рівня функціональних і рухових здібностей, на формування необхідних якостей і властивостей особистості, на забезпечення оптимальної адаптації першокурсників до соціалізації в умовах нового середовища. Відповідно були обрані пріоритетні засоби фізичної культури, визначені студентами в анкетних відповідях, а саме: хлопцями - народні ігри, різновиди боротьби, гирьовий спорт, атлетична гімнастика, футбол, плавання; дівчатами – загально-розвиваючі,

танцювальні, з елементами фітнесу фізичні вправи під музичний супровід, національні народні ігри.

5. Встановлено, що формування мотивації до фізичної культури студентів ВНЗ найбільш ефективно здійснюється на основі якісного вдосконалення навчального процесу з предмету «Фізичне виховання» на основі широкого використання не тільки завдань чисто «рухової» спрямованості, а й побудови методики проведення занять, що передбачають розвиток мотиваційного компонента на основі використання рухових навантажень етнорегіонального спрямування.

Навчальні заняття з фізичного виховання з включенням засобів і методів, спрямованих на зміцнення здоров'я, змінили мотиваційні потреби студентів у ставленні до фізичної культури загалом, та оцінці рівня психофізичного стану. Значно підвищився рівень мотиву бути здоровим, менше стало невизначеності стосовно особистого здоров'я, зменшилися потреби в шкідливих звичках. У контрольних групах спостерігалася також тенденція у зміні рівнів мотивів, але вона була незначною.

Перспективою для подальших досліджень може бути визначення педагогічних технологій, спрямованих на покращення фізичних кондицій студентів, яких віднесено за станом здоров'я до спеціальних медичних груп, враховуючи особливості регіону проживання в АР Крим.

Список опублікованих праць за темою дисертації Публікації у наукових фахових виданнях України

1. Гружевський В. О. Технологія формування мотиваційних потреб до занять фізичною культурою студентів I курсу з урахуванням регіональних особливостей проживання / В. О. Гружевський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. монографія / за ред. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2007. - № 10. – С. 28-30.
2. Гружевський В. О. Визначення мотиваційних потреб у руховій активності студентів-першокурсників для формування моделі фізичного виховання у ВНЗ / В. О. Гружевський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. монографія / за ред. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2007. - № 12. – С. 54-57.
3. Гружевський В. О. Порівняльний аналіз динаміки віддання переваги заняттям конкретними видами спорту студентів ВНЗ / В. О. Гружевський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. монографія / за ред. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2008. - №3. – С. 58-61.
4. Гружевський В. О. Особливості формування особистісно-орієнтованої мотивації до стану здоров'я студентів, обумовленої регіоном проживання / В. О. Гружевський // Наукові записки : Серія : Педагогічні та історичні науки. Вип. LXXV (75) : [зб. наук. статей] / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; уклад. : П. В. Дмитренко, Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 59 – 67.

5. Гружевський В. О. Визначення психофізичного стану студентів–першокурсників, які проживають в регіонах Криму та займаються фізичними вправами / В. О. Гружевський // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. Фізична культура і спорт. Випуск 10 : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 211-215.

Навчально методичні рекомендації

6. Гружевський В. О. Опорні засади формування особистісно-орієнтованої мотивації студентів до фізичного виховання з урахуванням етно-регіональних особливостей : метод. рекоменд. / В. О.Гружевський – Сімферополь : ПП «Бланк-Експрес» 2012.- 44 с.

Матеріали науково-практичних конференцій

7. Гружевский В. Отношение к состоянию здоровья студентов первого курса ВУЗа / В.А. Гружевский // Европейская наука XXI века – 2007 : материалы межд. научн.–практ. конф., 16-31 мая 2007. – Днепропетровск : Наука и образование, 2007. – С. 93-44.
8. Гружевський В.О. Спосіб життя й мотиваційне супроводження формування здоров'я студенток першого курсу ВНЗ /О. Гружевський// Ставайки сьвременна наука – 2007 : матеріали за 5-а міжнародна практична конференція, 1-15 октомври 2007 година. – София : «БялГРАД-БГ», 2007. – С. 41-43.
9. Гружевский В. А. Необходимость занятий физической культурой в сознании студентов / В. А. Гружевский // Физкультурное образование : Международный опыт и перспективы развития: материалы всеукраинской юбилейной научной конференции с международным участием, 11-12 декабря 2008 г. – Симферополь, 2008. – С. 15-17.
10. Гружевський В. О. Ставлення студентів першого курсу до видів спорту залежно від регіону проживання / В. О. Гружевський // Динамика изследвания – 2008 : матеріали за ІV міжнародна научна практична конференція 16-31 юли 2008 година. – София : «БялГРАД-БГ», 2008. – С. 89-91.
11. Гружевский В. А. Здоровье студентов – комплексная социальная проблема / В. А. Гружевский // Актуальные проблемы валеологии и реабилитации : материалы всеукр. науч.-практ. конференции 15-16 апреля 2010 г. – Симферополь : ЧП «Предприятие Феникс», 2010. – С. 40-41.
12. Гружевский В. А. Определение личностно-ориентированной мотивации к двигательной активности у студенток третьего курса экономического института / В. А. Гружевский // NAUKOWA PRZEST RZEC EUROPY – 2010 : materiały VI Międzynarodowej naukow – konferencji 07-15 kwietnia 2010 roku. – Przemysl : “Nauka i studia”, 2010. – С. 56–60.
13. Гружевський В. А. Особенности отношения студентов к различным формам двигательной активности, укрепляющим здоровье / В. А. Гружевский // Актуальні проблеми валеології та реабілітації: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції 26-27 квітня 2011 року, – Сімферополь : ПП «Підприємство Фенікс», 2011. – С. 33-34.

14. Гружевський В. О. Характеристика психофізичного стану юнаків першого курсу в залежності від регіону проживання, які займаються фізичним вихованням у ВУЗі / В. О. Гружевський // *Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická conference «Moderní vymoženosti vědy-2012» 27.01.2012-05.02.2012.* - Praha : Publishing House «Education and Science», 2012.- С. 79-83.

АНОТАЦІЇ

Гружевський В. А. Формування особистісно-орієнтованої мотивації у студентів до фізичного виховання з урахуванням рухового досвіду, обумовленого регіоном проживання.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2013.

Дисертаційна робота присвячена актуальній проблемі формування особистісно-орієнтованої мотивації студентів до фізичного виховання, які проживають у різних регіонах, а також з урахуванням етнічних потреб. У дисертації науково обгрунтовано, розроблено та апробовано методику формування позитивної мотивації у студентів до фізичного виховання на основі урахування в системі занять фізичними вправами пріоритетних ціннісних орієнтацій щодо використання в програмі психологічно комфортних засобів та методів фізичної культури та масового спорту, обумовлених етнорегіональними особливостями впливу попереднього, до вступу у ВНЗ, місця проживання.

Підтверджено ефективність застосування відповідних педагогічно обгрунтованих методичних прийомів, що враховують домінуючі мотиви студентів до фізичного виховання, мотиваційні потреби до особистого здоров'я, а також психокорекційних вправ, спрямованих на формування особистісно-орієнтованої мотивації у студентів до фізичного виховання з урахуванням рухового досвіду, обумовленого регіоном проживання та етнічними особливостями.

Ключові слова: студенти, фізичне виховання, мотиви, особистісно-орієнтована мотивація, регіони, етнічні групи, фізична підготовленість, психофізичний стан.

Гружевский В. А. Формирование личностно-ориентированной мотивации у студентов к физическому воспитанию с учетом двигательного опыта, обусловленного регионом проживания. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (физическая культура, основы здоровья). Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова Киев, 2013.

Диссертационная работа посвящена актуальной проблеме формирования личностно-ориентированной мотивации студентов к физическому воспитанию, проживающих в разных регионах, а также с учетом этнических потребностей.

Изучено физическое состояние современной молодежи, учащейся в ВУЗе. Установлено, что важнейшим элементом в формировании отношения студентов к физическому воспитанию становится мотивационная сфера личности. При этом необходимо учитывать, что физическая культура – это объективная субстанция, которая имеет субъективный, более того, индивидуально-личностный характер. В связи с этим личностно-ориентированное обучение должно основываться на выборе таких средств и методов дидактики, которые содействовали бы созданию определенной гармонии в овладении студентами предложенных им технологий в системе учебного процесса по физическому воспитанию. Следовательно, возникает необходимость в пересмотре дидактического наполнения физического воспитания. Для этого необходимо определить и разработать стратегические подходы по коррекции личностно-ориентированной мотивации студентов, учитывая их потребности в двигательной активности, в эмоциональной разрядке, в общении, а также этнические особенности.

Установлена зависимость учебной деятельности с физическим воспитанием. Она может считаться эффективной в том случае, когда в нее будут вовлекаться способности студентов. Больше того, эффективной можно считать только такую организацию учебного процесса по физическому воспитанию, в которой развиваются и учитываются личностные качества студентов, а также их этнические особенности и потребности. Все это должно приносить студентам на занятиях по физическому воспитанию максимальное удовлетворение. Субъективно это выступает как удовлетворенность деятельностью, в результате чего устанавливается приоритет личностно-ориентированных компонентов, способствующих активизации учебного процесса по физическому воспитанию.

Показано, что недостаточная образованность студентов в сфере физического воспитания снижает оздоровительный эффект занятий, не позволяет переносить полученные знания по физической культуре на формирование здорового образа жизни, культуры, быта. Установлено, что в школах, как отмечают студенты, не обеспечивается достаточный уровень двигательной активности, физическое воспитание не является средством оздоровления. Такое положение оказывает негативное влияние, особенно на двигательный режим студентов-первокурсников.

Теоретически обоснована, разработана и экспериментально апробирована методика внедрения в учебные занятия специальных средств и методических приемов физического воспитания, которые были направлены не только на развитие физических качеств, но и на коррекцию психофизического состояния, укрепления здоровья. Опираясь на личностно-ориентированный подход, учитывались интересы студентов, их желание заниматься избранными видами физических упражнений. Полученные теоретические знания о физическом воспитании повышали авторитет дисциплины «Физическое воспитание» и давали возможность студентам руководить своими эмоциями, стремиться с уважением относиться к личному здоровью, быть физически подготовленными.

Разработанная экспериментальная методика подтвердила эффективность применения соответствующих педагогически обоснованных методических приемов, учитывающих доминирующие мотивы студентов к физическому воспитанию, мотивационные потребности к личному здоровью, а также применение

психокоррекционных упражнений, направленных на формирование личностно-ориентированной мотивации студентов к физическому воспитанию с учетом двигательного опыта, обусловленного регионом проживания и этническими особенностями.

Ключевые слова: студенты, физическое воспитание, мотивы, личностно-ориентированная мотивация, регионы, этнические группы, физическая подготовленность, психофизическое состояние.

Gruzhevsky V.A. The Formation of Personality-oriented motivation of Students for Physical Education with a view of Motor Experience, due to the Region of Residence. – The Manuscript.

Dissertation for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 - the theory and methodology of training (physical training, health basics). Dragomanov National Pedagogical Universiti.- Kyiv, 2013.

The thesis is devoted to the urgent problem of the formation of personality-oriented motivation of students to physical education, living in different regions, taking into account the ethnic needs.

The thesis analyzed the psycho-physical state of the students, identified the dominant motives, their levels, depending on region of residence and ethnic needs, determined the levels of physical fitness.

The study is based on didactic principles and laws of learning. The contents of training sessions provided for system-value approach. A variety of tools and instructional techniques of physical education, aimed not only at the development of physical qualities, but also at the correction of mental and physical state of health promotion, were applied at the training sessions.

Keywords: students, physical education, motivation, personality-oriented motivation, regions, ethnic groups, fitness, psychological and physical condition.

НБ НПУ

100161155

Підписано до друку 25.01.2013 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Наклад 100 прим. Зам. № 042
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26

